

Poimintoja ajan virrasta

Journalismista puhuttaessa käytetään usein sanaa uutisvirta. Tämä metafora kuvailee osuvasti journalismin luonnetta, sillä nykyään uutisia näyttää todellakin tulevan lähes katkeamattomana virtana, välillä jopa vuolaana koskena. Mutta journalismin käsittäminen virtana on myös ongelmallista. Syntyy helposti käsitys, että toimittajien työ ei ole heidän omassa hallinnassaan, vaan he kulkevat vastustamattoman virran mukana. Tästä ei ole pitkä matka siihen, että yhteiskunnallista kehitystä käsitellään luonnonvoimana, niin kuin talouselämän ja nykyisen politiikan retoriikassa on usein tapana.

Sen sijaan, että journalismia pidetään uutisvirtana, voitaisiin pikemminkin ajatella, että journalistit poimivat tapahtumia ajan virrasta. Tämä vertauskuva ei ole uusi, mutta se on toivoa herättävä, koska siinä korostuu toimittajien vastuu ja mahdollisuus tehdä päätöksiä. Nykyaikana toimittajat ovat entistä kriittisempiä paitsi lähteitään myös omaa työtään kohtaan. Keskustelua uutisten painotuksista, ammatillisista käytännöistä ja muista journalismiin vaikuttavista tekijöistä käydään päivittäin monilla foorumeilla, muun muassa toimittajien omissa kolumneissa. Tämän kirjan tehtävä on omalta osaltaan antaa aineksia journalismista käytävään keskusteluun niin ammattikunnan kuin suuren yleisönkin keskuudessa.

• • •

Uutisia tarkastelemalla näyttää siltä, että vuosi 2004 oli täynnä katastrofeja ja inhimillistä kärsimystä. Tämä on kuitenkin vain yksi puoli asiasta. Journalismi nostaa tapahtumia julkiseen tietoisuuteen omien kriteeriensä mukaisesti, eikä journalismin välittämä kuva ole koko totuus maailmasta. Suurten ja poikkeuksellisten tapahtumien lisäksi maailmaan mahtuu lukemattomia pieniä ja tavalisia sattumuksia. Niistäkin journalismi kyllä kertoo, mutta ne jäävät ymmärrettävästi suurten tapahtumien varjoon. Tämänkertaisessa Journalismikritiikin vuosikirjassa käsitellään vuoden 2004 massiivisimpia uutistapahtumia, mutta

sen lisäksi mukana on juttuja, joissa on pyritty hahmottamaan jonkin journalistisen ilmiön kehitystä useiden vuosien tai vuosikymmenten aikavälillä.

Tärkeä osa kirjaa on katastrofien uutisointi, johon puututaan heti ensimmäisissä artikkeleissa niin tutkijoiden, toimittajien kuin kriisityön ammattilaisten näkökulmasta. Toisessa osiossa pohditaan oikeusjuttuja käsittelevää journalismia. Puheenvuoron saavat toimittajien lisäksi oikeusoppineet, eli ilmiötä tarkastellaan ikään kuin käräjäsalin molemmilta laidoilta. Kolmannessa osassa pääosaan nousevat journalismin kansainväliset ulottuvuudet. Neljännessä osassa yhteisenä nimittäjänä on uhkakuva, jota voisi kutsua nimellä journalismin loppu: kun esimerkiksi todellisuustelevision ja siitä tehtyjen juttujen yleistyessä media alkaa entistä enemmän tuottaa itse omat uutisaiheensa, voidaanko enää puhua journalismista?

• • •

Tämä kirja on syntynyt useiden tapaamisten ja yhteisen pohdintojen tuloksena. Kesäkuussa 2004 olleesta ensimmäisestä kokouksesta lähtien toimituskunnan jäsenet ovat tuoneet pöytään asiantuntemuksensa, luovuutensa ja laajat verkostonsa sekä ottaneet yhteyttä moniin kirjoittajiin. Toimituskunta on myös lukenut kirjaan tarjolla olleet jutut ja esittänyt niihin kriittisiä huomautuksia. Nämä kommentit olen juttuja toimittaessani pyrkinyt ottamaan huomioon mahdollisimman hyvin.

Journalismikritiikin vuosikirjan 2005 toimituskuntaan kuuluivat tutkija Marko Ampuja Helsingin yliopistosta, uutispäällikkö Mikko Honkala Aamulehdestä, toimittaja Harri Palmolahti Yleisradiosta, tutkijat Erkki Hujanen ja Pirita Juppi Jyväskylän yliopistosta, toimittaja Hanna Rajalahti Talouselämästä, toimittaja Outi Salovaara Etelä-Saimaasta sekä tutkijat Laura Ahva, Esa Reunanen, Kaarina Nikunen ja Anssi Männistö Tampereen yliopistosta. Kirjan ulkoasun loi Petri Nuutinen. Lämmin kiitos heille ja kaikille kirjoittajille!